Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o Prijedlogu uredbe Vijeća o izmjeni Uredbe (EU) 2021/2085 o osnivanju zajedničkih poduzeća u okviru programa Obzor Europa u pogledu Zajedničkog poduzeća za čipove

(COM(2022) 47 final – 2022/0033 (NLE))

(2022/C 365/07)

Izvjestitelj: **Stoyan TCHOUKANOV**

Zahtjev za savjetovanje:	Vijeće, 16.3.2022.
Pravna osnova:	članak 304. Ugovora o funkcioniranju Europske unije
Nadležna stručna skupina:	Jedinstveno tržište, proizvodnja i potrošnja
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	1.6.2022.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	15.6.2022.
Plenarno zasjedanje br.:	570
Rezultat glasanja (za/protiv/suzdržani):	207/0/5

1. **Zaključci i preporuke**

1.1. Poluvodiči su u središtu jakih geopolitičkih interesa i zemljama pružaju uvjete da djeluju (vojno, gospodarski i industrijski) te da potiču digitalnu i ekološku tranziciju. Od temeljne su važnosti za strateško i industrijsku autonomiju.

1.2. EGSO se stoga slaže sa strateškim ciljem povećanja snage europskog ekosustava poluvodiča kao i s tim da Europa treba privući ulaganja u osmišljavanje i proizvodnju najnaprednijih čipova. Međutim, smatra da bi se ta snaga lakše postigla kada bi se europske istraživače, inženjere i kvalificiranu radnu snagu potaknulo da ostanu u Europi, među ostalim, financijskim poticajima i konkurentnim prilikama za razvoj karijere u usporedbi s onim što se nudi u Aziji ili SAD-u.

1.3. S obzirom na potrebu za žurnim djelovanjem, nije provedena procjena učinka niti su predviđena javna savjetovanja na internetu. EGSO koristi ovu priliku da izrazi zabrinutost zbog nedostatka procjene učinka u prijedlogu. EGSO razumije da bi tehnička procjena učinka uobičajene duljine predugo trajala s obzirom na hitnu situaciju, ali EGSO vjeruje da je Komisija trebala barem osigurati pametnu matricu za dinamičku simulaciju kako bi suzakonodavcima i civilnom društvu pomogla da predvide mogući učinak prijedloga.

1.4. Zabrinutost EGSO-a zbog proračuna dodijeljenog Zajedničkom poduzeću za čipove pojačana jer nije provedena procjena učinka pa civilno društvo ne može oblikovati vlastito mišljenje o načelu ili metodologiji kojom se služi Komisija za utvrđivanje proračuna. Zakonodavni financijski izvještaj priložen Aktu o čipovima nije dovoljan.

1.5. EGSO vjeruje da je intelektualno vlasništvo toliko važno za kompenziranje ulaganja i istraživačkih napora inovatora u EU-u, uz to što ispunjava potrebe provoditelja/korisnika, kao i za omogućivanje promicanja inovativnih poluvodiča te stvaranje stabilnog i modernog europskog ekosustava čipova, da bi trebalo biti navedeno u odredbama prijedloga, a ne samo u obrazloženju, koje nema zakonski obvezujuće učinke.

1.6. Svrha predloženog Zajedničkog poduzeća za čipove jest ponajprije smanjivanje rizika i neizvjesnosti za industriju koji su povezani s ulaganjem u istraživačke i inovacijske aktivnosti i nove tehnologije podjelom rizika i omogućivanjem predvidljivosti ulaganja. Američki proizvođač čipova predstavio je planove ulaganja do 88 milijardi USD diljem Europe kao dio ambicioznog širenja radi smanjenja neravnoteža u globalnom lancu opskrbe poluvodičima, što predstavlja pozitivnu reakciju ulagača na predloženi europski akt o čipovima.

2. **Uvod**

2.1. Automobili, računala, pametni telefoni, aplikacije i infrastruktura u području zdravstva, energetike, sigurnosti, komunikacije i industrijske automatizacije: zadnjih mjeseci brojni su sektori iskusili kašnjenja u isporuci. Razlog tomu je nedostatak poluvodiča, vrlo malih komponenti koje su dio naših tehnoloških uređaja.

2.2. Poluvodiči su u središtu jakih geopolitičkih interesa i zemljama pružaju uvjete da djeluju (vojno, gospodarski i industrijski) te da potiču digitalnu i ekološku tranziciju. Rat Rusije protiv Ukrajine srednjoročno i dugoročno će vjerojatno imati mnoge nuspojave za industriju poluvodiča, koja je glavni prioritet za digitalnu suverenost EU-a. Situacija će utjecati na proizvodnju neona, paladija i C_4F_6, triju materijala koji su ključni i nezamjenjivi za mikročipove.

2.3. SAD dominira u projektiranju poluvodiča, a usto je u siječnju 2021. američki Kongres izglasao Zakon o stvaranju korisnih poticaja za proizvodnju poluvodiča (CHIPS) za Ameriku. Azijska je proizvodnja osobito koncentrirana na Tajvanu i osigurava približno 70 % ukupne proizvodnje i 90 % proizvodnje tehnološki najnaprednijih čipova. Iako je trenutačna nestašica djelomično posljedica pandemije bolesti COVID-19, ne bi trebalo zanemariti važnost gospodarskog natjecanja između Washingtona i Pekinga, što Tajvan stavlja na vodeći položaj u tehnološkom tržišnom natjecanju između te dvije sile.

2.4. U tom kontekstu cilj je predložene uredbe zajedničko stvaranje najmodernijeg europskog ekosustava čipova, uključujući proizvodnju. Njome se izmjenjuju postojeći prijedlozi kako bi se iskoristile jake strane Europe i kako bi se odgovorilo na neriješene slabosti, razvio uspješan ekosustav čipova i stabilan lanac opskrbe, uz utvrđivanje mjera za pripremu, predviđanje i reagiranje na buduće poremećaje u lancima opskrbe.

2.5. Prijedlogom uredbe Vijeća o izmjeni Uredbe Vijeća (EU) 2021/2085 o osnivanju zajedničkih poduzeća u okviru programa Obzor Europa („prijedlog”) nadopunjuje se prijedlog Akta o čipovima. Jedan je od ciljeva predloženog Akta o čipovima uspostaviti inicijativu Čipovi za Europu radi potpore izgradnji kapaciteta velikih razmjera. Djelovanja u okviru inicijative provodit će se prvenstveno putem Zajedničkog poduzeća za čipove, tj. izmijenjenog i preimenovanog sadašnjeg Zajedničkog poduzeća za ključne digitalne tehnologije.

2.6. Iz proračuna EU-a podupirat će se inicijativa Čipovi za Europu u ukupnom iznosu do 3,3 milijarde EUR, uključujući 1,65 milijardi EUR u okviru programa Obzor Europa i 1,65 milijardi EUR u okviru programa Digitalna Europa. Od tog ukupnog iznosa 2,875 milijardi EUR iskoristit će se u okviru Zajedničkog poduzeća za čipove.

3. **Opće napomene**

3.1. *Ljudski kapital*

3.1.1. EGSO napominje da cilj nije postati samodostatan, što nije ni ostvarivo s obzirom na to da su međuovisnosti i dalje snažne u lancima opskrbe s trećim zemljama, nego ubrzati proces postizanja strateške autonomije i tehnološke suverenosti te reformirati globalni okvir tržišnog natjecanja jačanjem zajedničke industrijske politike u EU-u.

3.1.2. EGSO se slaže sa strateškim ciljem povećanja snage europskog ekosustava poluvodiča kao i da Europa treba privući ulaganja u osmišljavanje i proizvodnju najnaprednijih čipova. Međutim, smatra da bi se ta snaga lakše postigla kada bi se europske istraživače, inženjere i kvalificiranu radnu snagu potaknulo da ostanu u Europi, među ostalim, financijskim poticajima i konkurentnim prilikama za razvoj karijere u usporedbi s onim što se nudi u Aziji ili SAD-u.

3.1.3. Jedan je od ciljeva Akta o čipovima pružiti potporu izgradnji kapaciteta velikih razmjera ulaganjima u prekogranično istraživanje kako bi se omogućio razvoj najsuvremenijih poluvodičkih tehnologija i poluvodičkih tehnologija sljedeće generacije, uključujući naglasak na novoosnovana poduzeća i rastuća poduzeća.

3.1.4. Prijedlog je usmjeren na potporu ulaganjima u prekograničnu infrastrukturu otvorenog pristupa za istraživanje, razvoj i inovacije uspostavljenu u Europskoj uniji. EGSO prima na znanje da se EU, kako bi ostvario te ciljeve, mora moći osloniti na ljudski kapital, odnosno istraživače, jer jedino oni mogu razvijati inovacijski potencijal EU-a. EGSO se pita koje se konkretne mjere poduzimaju kako bi se osiguralo da naši europski istraživači ne streme emigriranju izvan EU-a te kako bi se osigurala njihova aktivna uloga u predviđenoj mreži centara kompetentnosti diljem Europe.

3.1.5. Istraživači i mladi inženjeri uglavnom smatraju da su plaće i napredak u karijeri bolji u zemljama izvan EU-a. U tom pogledu EGSO traži od Komisije da dostavi relevantne statističke podatke koji bi drugim istraživačkim centrima i centrima za stručnost omogućili da utvrde trendove odljeva mozgova. Program za ubrzanje postupka priznavanja inozemnih stručnjaka može privući dodatne resurse u projekt. Zapravo, ciljevi prijedloga ostat će besmisleni bez istraživača, inženjera i kvalificirane radne snage koji žele raditi i ostati u EU-u.

3.2. *Procjena učinka*

3.2.1. S obzirom na potrebu za žurnim djelovanjem, nije provedena procjena učinka niti su predviđena javna savjetovanja na internetu.

3.2.2. Žurnost se ne može poreći. Od kraja 2020. proizvođači su suočeni s nedostatkom dijelova, osobito poluvodiča. Taj je nedostatak posljedica niza kumulativnih čimbenika:

— zatvaranja povezana sa zdravstvenom krizom uzrokovanom bolešću COVID-19 koja su obustavila proizvodnju i time uzrokovala kašnjenja u isporukama,

— klimatski uvjeti: jake suše u Tajvanu znatno su utjecale na proizvodnju poluvodiča, koja zahtijeva mnogo vode,

— povećana potražnja za elektroničkom opremom (računala itd.),

— porast broja električnih vozila,

— pojačano zanimanje za rudarenje kriptovaluta za koje su potrebni grafički procesori sastavljeni od poluvodiča,

— razvoj 5G mreže koja zahtijeva poluvodiče u perifernim uređajima,

— automatizacija industrijskih postrojenja, kao dio projekata Industrije 4.0, za koju se koriste poluvodiči.

3.2.3. EGSO vjeruje da hitnost nije jedini problem, problem je što 70 % poluvodiča proizvode TSMC i Samsung Electronics. Suočeni s velikom potražnjom, moraju prednost dati određenim kupcima, a za izgradnju novog proizvodnog postrojenja potrebne su dvije do tri godine ([1]).

3.2.4. EGSO koristi priliku da izrazi zabrinutost zbog nedostatka procjene učinka u prijedlogu. U travnju 2021. Europska komisija pokrenula je program za bolju regulativu čiji je cilj „zajedničkim snagama za bolje zakonodavstvo" ([2]). Njime se uvodi pristup „jedan za jedan", na kojem će se temeljiti politika EU-a od 2022. nadalje.

3.2.5. EGSO razumije da bi tehnička procjena učinka uobičajene duljine predugo trajala s obzirom na hitnu situaciju i da bi u praksi bila beskorisna, ali vjeruje da je Komisija trebala barem osigurati pametnu matricu za dinamičku simulaciju kako bi suzakonodavcima i civilnom društvu pomogla da predvide mogući učinak prijedloga.

3.2.6. Nedostatak procjene učinka ima negativne posljedice za mogućnost da EGSO iznese vlastito mišljenje o načelu ili metodologiji kojom se služi Komisija za utvrđivanje proračuna za Zajedničko poduzeće za čipove. Zakonodavni financijski izvještaj priložen Aktu o čipovima također nije dovoljan. Civilno društvo mora jasno i konkretno znati odakle dolaze i kamo idu financijska sredstva.

([1]) Journal du Net. 2. studenoga 2021.

([2]) Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Bolja regulativa: zajedničkim snagama za bolje zakonodavstvo", COM/2021/219 final.

3.3. *Intelektualno vlasništvo*

3.3.1. Intelektualno vlasništvo opasno je preopterećen pojam. U najširem smislu podrazumijeva bilo koje znanje koje netko posjeduje. Primjer je patent. Patent priznaje vlasništvo nad znanjem i pruža uvjete za njegovu zaštitu.

3.3.2. Međutim, u industriji poluvodiča taj se pojam odnosi na jedinicu za dizajn ili kontrolu koja je pretpakirana i spremna za licenciranje. Intelektualno vlasništvo nad poluvodičima i intelektualno vlasništvo nad dizajnom uglavnom su ista stvar i često se nazivaju intelektualnim vlasništvo, blokovima intelektualnog vlasništva ili jezgrama intelektualnog vlasništva. Riječ je o elementu dizajna, kao što je procesor, koji je prethodno provjeren i može se ugraditi u tuđi dizajn.

3.3.3. Pravni i poslovni napori potrebni za pregovaranje o licencijama često u praksi također premašuju koristi ostvarene licenciranjem dizajna zaštićenih intelektualnim vlasništvom. Stoga proizvođači poluvodiča često svoje intelektualno vlasništvo koriste u obliku patenata. Veliki portfelji patenata mogu se koristiti za ograničavanje konkurencije i za poboljšanje vlastitog konkurentnog položaja uzajamnim licenciranjem.

3.3.4. Obrazloženje prijedloga odnosi se na „zajednice korisnika” i „pružatelje intelektualnog vlasništva” te se u njemu spominju korisnici intelektualnog vlasništva, ali ne i nositelji prava intelektualnog vlasništva. Zatim se navodi da će „centri kompetentnosti olakšat[i] otvoren, transparentan i nediskriminirajući pristup infrastrukturi za projektiranje i pilot-linijama te njihovu učinkovitu upotrebu”.

3.3.5. Stoga se EGSO pita odnosi li se „nediskriminirajući pristup” na pristup licenciranju patenata bitnih za norme prema uvjetima FRAND (pošteno, razumno i nediskriminirajuće). Ako je tako, prijedlog bi trebao jamčiti ujednačen i pragmatičan pristup licenciranju pod uvjetima FRAND, koji se temelji na povećanoj transparentnosti i pronalasku kompromisa koji će prikladno nagraditi inovatore EU-a, uz ispunjavanje potreba provoditelja/korisnika i omogućavanje poticanja inovativnosti.

3.3.6. I na kraju, ali ne najmanje važno, EGSO vjeruje da je intelektualno vlasništvo toliko važno za ostvarivanje ciljeva prijedloga da bi trebalo biti izričito navedeno u odredbama prijedloga, a ne samo u obrazloženju, koje nema zakonski obvezujuće učinke.

Bruxelles, 15. lipnja 2022.

Predsjednica
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Christa SCHWENG